

1. 19:09

Legitimationskrav och förändrade behörighetsregler för undervisning i fritidshem

Riksdagen fattade den 19 juni 2018 beslut om att införa krav på legitimation för undervisning i fritidshem från den 1 juli 2019. Det undantag som fanns i 2 kap. 17 § punkt 2 skollagen kommer därmed att strykas.

Regeringen har även gjort förändringar i förordningen (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare. En förändring i 2 kap. 19 § punkt 2 får till följd att de fritidspedagoger som omfattades av det tidigare undantaget i skollagen nu kan legitimeras som lärare och ges behörighet för undervisning i fritidshem.

Legitimationskravet innebär att undervisning i fritidshem ska bedrivas av legitimerade och behöriga lärare, det vill säga undervisning ska ske under ledning av dessa. Ingen förändring görs avseende möjligheten att anställa annan personal, till exempel barnskötare eller fritidsledare.

Behörighet för undervisning i fritidshem

Behörig att undervisa i fritidshemmet är, sedan 1 augusti 2018, den som har avlagt

1. grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem
2. en äldre examen som är avsedd för arbete i fritidshem, eller
3. en lärar- eller förskollärarexamen som kompletterats så att lärarens kunskaper och förmågor motsvarar kraven för en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem

Den förändring som har införts finns i punkt 2 och rör äldre examina. Tidigare krävdes en äldre examen som var avsedd både för arbete i fritidshem *och för minst en skolform i skolväsendet*.

Innebörden av förändringen är att äldre fritidspedagogexamina, på högskolenivå eller motsvarande, nu är behörighetsgivande oavsett om utbildningen innehåller skolämnen eller inte. Detta öppnar bland annat upp för den som har lärarexamen med inriktning enbart mot fritidshem (lärarutbildning påbörjad 2001-2011) samt motsvarande utländska examina på högskolenivå eller motsvarande (finns främst i Danmark).

Annan personal får medverka i undervisning

Möjligheten att anställa annan personal, till exempel barnskötare och fritidsledare, kvarstår och påverkas inte av legitimationskravet. *Utöver* lärare får det i undervisningen i fritidshemmet finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och

lärande främjas (2 kap. 14 § skollagen). Det kan till exempel vara barnskötare, fritidsledare eller medarbetare med annan kompetens som huvudmannen bedömer relevant.

Fritidspedagoger som saknar legitimation behöver ansöka

Olegitimerade medarbetare med behörighetsgrundande examen för undervisning i fritidshem bör ansöka om legitimation hos Skolverket i god tid före 1 juli 2019. Handläggningstider upp till fyra månader kan förekomma. För examina utfärdade efter 1 juli 2011 samt för kompletteringar av lärarlegitimation tar Skolverket ut en avgift. Denna betalas av medarbetaren själv.

Många anställda lärare/fritidspedagoger saknar behörighet

Enligt den senaste tillgängliga statistiken (november 2017) bedömer Skolverket utifrån bearbetning av lärarregistret samt SCB:s utbildningsregister att 24 procent av de anställda är behöriga för undervisning i fritidshem (kommunal + enskild regi). Till följd av ett skarpt legitimationskrav kommer skolmyndigheterna följa upp behörigheten mer noggrant framgent.

Många som saknar behörighet har anställning som lärare eller fritidspedagog. Enligt Skolverket har 57 procent av årsarbetarna i fritidshem *anställning* som lärare/fritidspedagog eller motsvarande.

Andelen med pedagogisk högskoleexamen är högre än andelen behöriga, 39 procent (årsarbetare). Detta beror bland annat på att många med annan pedagogisk högskoleexamen, till exempel förskolläraryxamen samt lärarexamen med inriktning mot grundskolan, arbetar i fritidshem. För att dessa lärare och förskollärare ska kunna uppnå behörighet behöver deras utbildning kompletteras så att den motsvarar en grundlärarexamen med inriktning mot fritidshem. För närvarande är det inte möjligt att komplettera en lärar- eller förskolläraryxamen med utökad behörighet grundad på lång erfarenhet av undervisning i fritidshem.

Legitimerad och behörig lärare ska leda undervisningen

När ett arbetslag saknar behöriga lärare/fritidspedagoger behöver huvudmannen organisera för att säkerställa att undervisningen sker under ledning av en legitimerad och behörig lärare. Enligt skollagens förarbeten behöver inte läraren alltid finnas närvarande i undervisningslokalen. Det krävs dock att läraren har det övergripande ansvaret för det som ska göras (jfr prop. 2009/10:165, s. 633).

Om behöriga inte finns att tillgå finns det enligt 2 kap. 18 § skollagen möjlighet att använda någon annan för högst ett år i sänder, förutsatt att denna är lämplig att bedriva undervisningen, samt i så stor utsträckning som möjligt har en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

Förhållandet mellan yrkesrollerna i fritidshem motsvarar det som gäller i förskolan. Det innebär att det är legitimerade som bedriver och ansvarar för undervisning, men i undervisningen får även finnas annan personal med sådan utbildning eller erfarenhet att elevernas eller barnens utveckling och lärande främjas.

Enligt Skolverket hade över 30 000 behörigheter för undervisning i fritidshem i utfärdats före regeländringen. Det innebär att ett stort antal behöriga inte är verksamma i fritidshem. Många av dessa kan ändå vara anställda inom skolväsendet.

Bland dessa finns exempelvis lärare som utbildats mot yngre åldrar enligt 2001 års lärarutbildningsreform, då det var vanligt med examen utfärdad mot en eller flera av skolformerna grundskola, förskoleklass och förskola, i kombination med fritidshem.

När fler fritidspedagoger ansöker om legitimation kan en konsekvens bli att de i högre grad undervisar utanför fritidshemmet. Fritidspedagoger som utbildats inom högskolan mellan 1977 och 2001 års lärarutbildningsreform kan enligt en bestämmelse från 2013 även få behörighet i flera undervisningsämnen i grundskolans åk 1-6. Dessa behörigheter bygger på Skolverkets jämförelse av hur kurser och ämnesinnehåll inom äldre fritidspedagogutbildningar motsvarar grundskollärarytbildningar som gavs vid samma tidpunkt.

Arbetsrättslig kommentar

Det är för *ansvar för undervisning i fritidshem* som det kommer att krävas legitimation. Det finns ett antal andra befattningar/andra arbetsuppgifter i fritidshem som inte kräver legitimation.

De medarbetare som *nu har sådan befattning som fritidspedagog*, men som saknar legitimation per 1 juli 2019 kan fortsätta vara anställda. Verksamheten behöver dock ha någon annan legitimerad lärare/fritidspedagog som ansvarig för undervisningen på fritidshemmet.

De fritidspedagoger som *har en examen på högskolenivå eller motsvarande* ska uppmanas att söka legitimation. Kommer de att få legitimation, dvs. de har en behörighetsgrundande utbildning, behöver arbetsgivaren endast hitta en övergångslösning med annan legitimerad lärare/fritidspedagog som ansvarig för undervisningen till dess att legitimationen har hunnit beslutas av Skolverket.

Om behörig och legitimerad personal inte finns att tillgå alls i verksamheten finns även i

fritidshemmen en möjlighet att använda någon annan för högst ett år i sänder *som ansvarig för undervisningen i fritidshemmet*, förutsatt att denna är lämplig att bedriva undervisningen, samt i så stor utsträckning som möjligt har en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande.

Det kan vara lämpligt att snarast inventera om de redan anställda fritidspedagogerna har en behörighetsgrundande utbildning.

Verksamhetens organisation behöver ses över med målet att det ska finnas en legitimerad lärare/legitimerad fritidspedagog som ansvarar för undervisningen i fritidshemmet. Ingen förändring görs avseende möjligheten att ha kvar eller anställa annan personal som behövs i verksamheten, till exempel barnskötare eller fritidsledare.

Fritidspedagog är inte en skyddad titel, men det kan vara lämpligt att till exempel vid nyanställning av personal som inte är legitimerad ge dem en titel/benämning som inte förväxlas med *legitimerad* personal.

Läs vidare

[Mer information om lagändringen, Skolverket](#)